

Puebla de Ixar].

Baixant des dels Alps, el mot occità s'estén a d'altres punts de Provença (on pren la forma regressiva *fasca*, -co, fem.) i degué tenir per allà més extensió si judiquem pel fet que *fasca* 'feix' apareix en un antic text de Sàsser i manllevat per un bc. *mazka* «montoncito de heno». Ara bé, d'aquest FASCARIUM i *fasquiero* 'munt vegetal' hem de derivar el prov. *fasquié* 'munt de teies usat per a la pesca a l'encesa', d'on també «pêche au flambeau, chasse au réverbère» i «gril en fer où l'on met le bois résineux qui sert pour éclairer à cette pêche», sistema molt practicat pels pescadors provençals de Martego, «au *fasquié* pescon li pougau / li Martegau» canta el felibre F. Delille; ¹³ el canvi fonètic de *sçj* en *sçj* força estès en aquesta zona occitana ha fet que s'hi produeixi una variant *fastié*, també registrada en el *TdF*.

Doncs s'esdevé que l'àrea d'aquest mot s'ha propagat, junt amb aquest procediment de pesca (tal com el prov. *bòu BOLOS* > cat. *bou*), al llarg de la costa, cap al nostre Empordà (Amades-Roig, *BDC* XIV, 29), Mallorca i Menorca, on va establir-se en la forma *fester*, ajudant-hi una etimologia popular o metacedeusi *festa*, *fester* (com sigui que en català el mot quedava orfe de tota parentela). Tant en llengua d'oc com en català s'ha aplicat també a les teieres o graellats de ferro que serveixen per a la il·luminació. És sabut que Griera,¹⁴ i els altres deixebles de Mn. Alcover,¹⁵ insistien a fer entrar el clau per la cabota, donant-nos entenent que això era un derivat català de *festa* «per l'aplicació que tenien els festers de teia a la il·luminació d'espectacles festius».¹⁶ Qui ha vist els festers o teieres de graella de les viles de la costa,¹⁷ sap que això no és així perquè eren simples fanals d'il·luminació ordinària dels carrers, de servei quotidià tot l'any. *AlcM* força (i fins deforma) els fets en definir i donar per ofici bàsic el de servir «de recipient a les teies enceses que il·luminen les danses i altres espectacles nocturns de festa popular». És clar que pogué il·luminar això un o dos cops a l'any, però pel que servia és... perquè la gent s'hi veïés transitant pels carrers de nit sense ensopegar.

També els munts de llenya o teia serviren per a fer fogueres a Provença i també amb aquest valor es transmeté això al català, almenys a Mallorca i Menorca, on aquestes fogueres s'usaren en festes nocturnes, acc. § 4 de l'article *fester* d'*AlcM*; ¹⁸ amb una petita habilitat del lexicògraf: el doc. de Sòller de 1659 (donat per la història de Sòller d'En Rullan), que conté evidentment l'acc. 4 'foguera' el posa com a ex. de l'acc. 'teiera de ferro' (que dóna com a acc. § 1); però com que es tracta de les despeses que es paguen per aquesta festa («per los minyons, pólvora, enramada y *fester* de la festa del Corpus») és clar que es tracta de pagar la llenya de les fogueres (*festers*) i restant dels extraordinaris d'aqueixa festa (enramada, etc.) i no pas de pagar la teiera clavada tot l'any en una cantonada perquè la gent no caigui. Ara bé aquest únic document català del mot és una nova comprovació de l'etimologia provençal pel mateix fet de ser una festa de Sòller, ⁶⁰

car és sabut que els sollerics, d'entre tots els mallorquins i catalans són els qui han viscut, des de molt antic, en contacte més viu amb Marsella (i Toló, etc.), on han habitat moltíssims d'ells força temps, i units amb els ports provençals per un comerç i cabotatge constants, n'han importat molts costums i cultura material.

Isolat el mot en català va veure-s'hi anexas a famílies de mots catalans; d'una banda *festa*; de l'altra banda *FALLA* 'antorxa', pronunciat *faia* a la Costa Brava, d'on han resultat les formes de compromís *faia* i *faitó*, pròpies d'aqueixa costa; el vocabulari de la pesca d'Amades-Roig (*BDC* XIV, 28 i 29) dóna *fester*, sense localitzar, per a la teiera o engrallat de la pesca a l'encesa; i d'altra banda *faitó*, on l'encreuament és amb el derivat *falló* [S. XIII, Desclot] modernament pron. *faió*, amb la definició que *AlcM* copia com a pròpia («mena de graella en forma de teula capgirada --- per tal de pescar a l'encesa») sense citar la font, i mutilant l'acabament, que diu «aquesta pesca amb teia es practicava antigament a Cadaqués (Blanes)», mentre que *AlcM* atribueix el mot a Cadaqués, però allò evidentment significa que la definició i la paraula han estat recollides a Blanes (d'on prové la gran massa dels mots d'aquest glossari),¹⁹ tot al·ludint a l'antic ús inominat d'aquella pesca i estri a Cadaqués. El *Dg.* porta que a Tossa diuen *faia* per als focs de la nit de Sant Joan;²⁰ la nota de Verdager que he copiat a *FALLA*, només diu que «la tradició de les falles se conserva també en les poblacions de marina, Tossa --- encara que alteren la paraula, dient-ne *faia*».²¹

¹ Fora d'això no tinc notícia sinó de la forma *e* per tot (fins civ. «feix: lío, ható, haz», PzCabr.). Amb la gran extensió de l'antic *faix* (i més, tenint en compte el fet documentat de fonètica sintàctica *un feix de* > *un feis de*), fóra teòricament concebible que existís una variant *fas*; i és curiós que llegim en un escrit d'AMAlcover: «la meua obra --- és tota una siulada a ells --- y un *fas* de llenya damunt les costelles llurs», *BDLC* III, 1907, 305), però no havent-hi enlloc confirmació de semblant forma, cal témer una err. tip. o alguna extravagància del filòleg manacorí (< *un(s) farts de llenya?*). — ² En el *Sermó* de BMetge, 105, *fexats* (Riq.) difícilment pot ser més que mala lligó per *fregats* (*NCl.*). — ³ «Neque Giton sub insolito *fasce* durabat», parlant de la roba que han salvat del naufragi, Petroni cxvii, 11 trad. «G. succombait sous son fardeau, ausquel il n'étaít point fait» (Ernout). «Chilpericus vero rex discriptiones novas et graves in omni regno suo fieri iussit: Lemovecinus quoque populus cum se cerneret tale *fasce* gravare Marcum referendarium interficere voluit, et fecisset utique, nisi ---», Gregori de Tours (*Hist. Francorum* v, 28.34; de nou ix, 30). —

⁴ *Pesuc* és més occità que *feixuc*, que no es troba (si no és, potser, excepcionalment) en els trobadors, però *pesuc* no hi és pas rar. El nom de lloc *Montpesuc* és conegut, sinònim del més conegut encara *Montpezat*; un *Montpesuc* es donà a conèixer com a defensor de Beziers l'any 1355, i després aquesta